

A szabadság iránytűjén

Erős Kinga

(1977, Brassó) kritikus, szerkesztő,
a Magyar Írószövetség elnöke,
József Attila-díjas

2016-ban, amikor az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulóját ünnepeltük, Csontos János íróval és Szabó Mihály rendező-operatőrrel *Hazatérők* címmel dokumentumfilmet készítettünk olyan emigráns írókról, akik részt vettek a forradalomban, majd csupán a rendszerváltás után tértek vissza Magyarországra, vagyis idegenben váltak magyar íróvá, s hozták létre jelentős életművüket. Ez a munka hozzájárult ahhoz a felismerésemhez, hogy a széles köztudatban mennyire felszínesen van jelen az írók és az Írószövetség szerepe az 1956-os forradalomban. Később sikerült tizenhárom íróval személyesen is találkoznom, akik hosszú beszélgetésekben megosztották velem az emlékeiket. Mindannyian életük egyik legnagyobb, legmeghatározóbb eseményeként emlékeztek vissza a forradalomra. A többség hangsúlyozta, hogy igazságosabb társadalmat akartak, azt, hogy senki ne kerüljön börtönbe a véleményéért. Az is egységes elbeszélésükben, ahogyan a forradalom hangulatára, a felszabadultság eksztatikus élményére emlékeznek. Makkai Ádám így: „lelki születésnap volt”. Kiemelték az emberek közti egyetértést, melyet életük folyamán akkor tapasztaltak meg igazán, és sokuknak mai napig fáj a hiánya. Többen megfogalmazták azt, amit Ferdinandy György

is: „Egyik pillanatról a másikra hirtelen mindenki minden fontos dologban egyetértett.”

Mivel kamaszként magam is átéltem egy forradalmat, tudom, hogy egy ilyen eseménysor természetéből adódóan a maga idejében rendkívül kusza, s az emlékeinkre óhatatlanul ráülepszik a jelenünk kontextusa, valamint az elbeszélésükkor meglevő tudásunk és élettapasztalatunk. A forradalmat átélt írók emlékezéseiben nem az a fontos, hogy valóban és pontosan úgy történt-e minden apró esemény, ahogy elmesélik, hanem az, hogy az emlékeik összessége miként ágyazódik bele abba az eseménysorba, amit mi, az utókor, a történelemkönyvek lapjairól ismerünk. S mivel írókról van szó, érdemes megvizsgálni életművüket is, melyet mégiscsak 1956 terelt egy mederbe. Mai napig úgy tekintünk Gérecz Attilára – főhajtással és elismeréssel költői teljesítménye iránt –, mint a forradalom egyetlen mártír költőjére. Azonban érdemes megfigyelnünk azt is, hogy a forradalmat és szabadságharcot át- és túlélő írók, költők miként hordozzák műveikben a szabadság élményét, amely jelentősen meghatározta írói életútjuk alakulását is. Olvassuk őket!

Erős Kinga